

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ד

ספר

גבורות ה'

ממורינו ורבינו , גאון מעוזנו , הרב רבי יהודא
ליוואי בר רבי בצלאל זללהיה

בעל המתבר ספר גור אריה על התורה , ס' תפארת
ישראל, נצח ישראל , נתיבות עולם, ובאר הגולה, אב"ד
ור"ם דק"ק פראג יע"א .

הנקרא הרב מהר"ל מפראג ז"ל .

מספר את הגבורות , אשר פעל קורא הדורות , מצאת ישראל
ממצרים לחירות , כח מעשיו ואת הקורות , אמרותיו אמרות
מהורות , מפנינים ופזי יקרות , לטועמיהן עינים מאירות :

כבוד אלהים הסתר דבר וכבוד מלכים חקור דבר .

מי שידע החלוק אשר יש בין החכם ובין הנביא ידע כי אי אפשר דבר זה כי הנביאים היו מדקדקים בדבר שהם מתנבאים עליו ולפיכך אמרו חכמים כל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח אבל עולם הבא עין לא ראתה ואלוק. ביחוד ענין זה כי מאחר שארץ לבנושא ראייה והיא הדקדוק מתחזק במה שידע מן הנבואה לא היו יכולים להתנבאות רק לימות המשיח במה שענין המשיח הוא ענין עה"ו ואינו נבדל מן האדם לגמרי שכרי הוא בעולם הזה אבל עה"כ שנבדל מן העה"ו אין בו נבואה כי עין לא ראתה אותו ואין הנביא מתנבא רק בראייה כמו שהתבאר , אמנם בתורה כתיב ונאמר על עה"כ דכתיב והארכת ימים לעולם כהולך ארוך , כי אריכת ימים היא מענין עולם הבא בלבד רק שהוא הבטחה לגמלא שהוא האדם הנעלם בעה"כ שיהיה לו אריכת ימים לא יספד שאם מת מיחה כנפיש לא נחשב מיחה שיחזור להיות חי ואין דבר זה מענין עה"כ בעלמא רק שיבטח שהנמלא בעה"ז לא יספד אבל שיזכר עה"כ מדד עמלו לא מדד הנמלא בעה"ז לא יתכן מפני שהעולם הבא מדד עמלו נבדל מן האדם שהוא בעולם הזה , וכמו שהוא נבדל מן האדם כך נבדל מהשגתו ואין חבור לבניא לשם ואף יתנבא עליו, וחסו הפי' האמתי מה שלא חכרו דברים אלו בתורה ובנביאים , ואם שלמו נוכח לומר דרך אחר והוא אחימי ב"כ מדרכה של חוכה לבאר המטובב בעלם שזכו מדק החכמה לא דבר שהוא המטובב במקרה ומה שהתורה מביאה לוי עה"כ אין זה סבה בעלם רק במקרה לפי שעה"כ נבדל מאתו ית' כמו שנבאר עה"ז וא"כ לא יתכן לומר רק שבשמירת חוכה ומצוותיה זוכה לאורך ימים שלא יהיה נספד כי החסא מביא לאדם הפסד ובקיום המצוה זוכה לאורך ימים שזה נבדל בתורה חמדי והארכת ימים למען סחיון וכאשר יהיה לו חיים אז מעמלו בא לעה"כ שהוא יהיה צדק , ואם לא ישמור התורה לא יהיה לו אריכת ימים ויגיע לו המיתה ואף יבא לעה"כ, נמצא כי אין התורה סבה בעלם לעה"כ רק לאריכת ימים, מפל זה שהתורה נותנת לאדם חיים בעה"ז ואין התורה סבה לעה"ז אבל כאשר התורה נותנת חיים לאדם בעה"ז אז בעלמו הוא בעה"ז, וכן התורה סבה בעלם לאריכת ימים ואינה סבה לעה"כ לכך לא נזכר התורה רק המטובב בעלם שזכו אריכת ימים זאל זה התורה היא סבה בעלם , אמנם פי' זה מוכרת לומר כאשר התבאר מענין הנבואה בעלמו שכתו שחש העין המתקבל הדלות מקבל מוחשיו. פי' הדקדוקות החוש במוחש כך כח הנבואה ע"י הדקדוקות כח הנבואה במוחש ההוא הוא מתנבא ולפיכך אי אפשר שיהיה הדקדוקות בדבר נבדל מן העולם ולכך אי אפשר הדקדוקות בעה"כ בעלמו כי הם בעה"ז ואשר יגיע למציאותו בעה"ז כמו והארכת ימים ובניא

במדרש כ"ר לוי נספד' חמא בר חנינא מתחלת ספר בראשית עד ויכלו כבוד אלהים הסתר דבר מכלן ואילך חקור דבר ע"כ, למה שהיה השגת אדם מתיחסת אל האדם למה שהוא השגתו מחויב מזה שהדבר שאל עמוג לא יהיה נבדל מכל וכל מן האדם המשיג שאם היה נבדל לגמרי מן האדם המשיג אין ראוי שיהיה בו השגת האדם, כי כבר אמרנו שהשגתה של אדם היא מתיחסת אליו יחויב מזה שהדבר שהוא נבדל ממנו לגמרי אחר שהיה נבדל ממנו אין ראוי שיהיה לאדם השגה בו, וזהו הסנה שלא חכר בתורה בפירוט עולם הבא או השאלת השגת אחר המיחה, שאלו היה דברי תורה כמו מלך ב"ו שהוא מחזיר את עבדיו שלא יצטוו את נוואלו ואז יכחו וישאו לשכר הסוב שהוא מבטח אותם אז בלין ספק היה חכר היעוד השוב בעולם הבא ובגן עדן וכשיסור האדם מן המצוה וימרוצו בבוראו יהא נדון בניהנם , אבל במה שהתורה היא דברי אלהים חיים ביד הנביא לכך הדברים שבתורה לפי השגת הנביא והדברים האלו הם נבדלים מן האדם הנשמי ואינם עמו במציאותו וכמו שנבדלים בעלמם ואינם עמו כך ידיעסם רחוק מאוד מן האדם ונבדל ממנו ולא יכחו נבדל בעלמם הנביא דבר שהוא נבדל מן האדם, כי הרשע יש בן החכמה ובין הנבואה כי החכם ישיג מדד שכלו ומכיון שהוא ישיג מדד שכלו יוכל להשיג הדברים הנעלמים והנסתרים ביותר , אבל הנביא יקרא חוזה או רואה ששייך רואה במה שהוא רואה הדבר מתחזק לכך צריך לכל נביא שהדקדוקות בדבר לאשר נבואתו זו והוא מדקדק בדברים הם יודעם מפי נבואתו, ולפיכך אמרו חכמים חכם עדיף מנביא, וביחוד זה כי הנבואה דומה בדבר לחוש עין שירגיש המוחש מתחזק, ואף כי אין הנבואה על ידי השגת החוש הנשמי מכל מקום כמו שהחוש דבק במוחש כך יש הדקדוקות כח הנבואה של הנביא שהוא כח המדמה אז מה שהוא הכח המקבל הנבואה שהוא מדקדק בדבר שהוא מתנבא עליו, ומפני זה יוסר עדיף החכם אשר הוא משיג יודע הדברים הנעלמים ומציאות אותם משכלו מעמלו ומפני ההבדל הזה יקרא הנביא חיזה או רואה מה שאין כך בחכם, ולפיכך אי אפשר שיבא כלל ענין עולם הבא והשאלת נפש נבואה שקיון שלא שייך בזה רואה או חוזה כי דבר זה נבדל מן האדם ולפי שהוא נבדל לגמרי מן האדם לא שפול הנביאה בו שכבר אמרנו כי הנבואה צריך להסתדקות מתחזק במה שהוא מתנבא עליו לכך עולם הבא והשאלת הנפש יתבאר יוסר בחכמה שהחכם משיג הדברים הנעלמים יוסר ממש שיצטרך נבואה לכך חכם עדיף מנביא מה שהוא יכול להשיג דבר שאי אפשר נבואה שמה הנבואה ממדמה לחוש העין המתקבל מוחשיו מתחזק, ואף אפשר להיות נסתב בתורה ענין עולם הבא שאין זה מענין הנבואה כי

הקדמת המחבר

לשים מפרש שם עריות כוד עריות ופירוש סוד עריות סדר המליאות וחבורה זה עם זה ועל זה בא כוד עריות שהשם ית' סדר בחכמה שהיא אסור עם זאת וזאת האסורה עם זה כפי הסדר שסדר השם ית' הנמלאת בחכמה וכל סדר במה חי אפשר רק בין שני דברים כי בדבר אחד ובנמלאת אחד חי סדר ולכיוצא דורשין בעריות לשנים וזהו הדורש השלישי המוניא הדבר כי ראוי שיהיה הלמוד כפי הלמד שהיא החכמה ענמה שאם הלמד שהוא החכמה מתפשט כך הלמוד מתפשט גם כן לפרסם אותו ולפיכך במה שסוד עריות חולה בסוד הנמלמים והחכמה זה עם זה והסדר חקם זה מזה ואין סדר רק בשני המסודרים מן הסדר דבר זה בודלי היפשעות בעולם לא כמו משה בראשית שאינו רק הולאסם לפעל לפיכך דורשין בעריות בשנים והדורש הוא השלישי, ועוד במה שהעריות כולם המרחקות מדבר שאין ראוי החבור ויהיו הנמלמים עומדים בהקם ובגלם שנתן השם ית' להם ולכן נקראים העריות חוק כדכתיב' את ה'ת'י' ששמו בני עריות וזהו סוד העריות כי השם ית' המליא הנמלמים ונתן להם חוק ולא יאלו מחקם וזהו כולל כל הנבדלים שיש להם חוק שישמרו חקם והעריות שהוא החבור במי שאין ראוי לו הוא יאלוה מן החוק ולכיוצא עיני העריות הוא יותר קרוב אל העולם ביה שהוא חוק הנמלמים שלא יאלו מחוק אשר ראוי להם מד ענמה, וזהו הכרעה מה שהיא ית' נבדל מן הנמלמים לגמרי ומפני כי ההשגה הזאת במה שהיא ית' נבדל מן העולם לכך אין ראוי שיהיה פרוסם בעולם לגמרי לדבר זה ואין דורשין במרכבה ליחיד, ומעשה בראשית שהוא יאלו העולם לפעל מן השם ית' והוא מדרגה יותר גלה בעולם דורשין לאחד ולשנים אסור שהרי אין מעשה בראשית רק מה שהמויא לפעל בברמים אצל העריות שהוא חוק הנמלמים ענמה שלא יאלו מסדר הראוי להם הוא מדרגה עוד יותר גלה בנמלמים ענמה הוא יותר קרוב אל העולם ולפי כך לשנים מותר ולשלה אסור כי כבר אירעו כי כל דבר זה הוא נבדל מן העולם ענמו אחר המלוא ואחר שסדרו הש', ולפיכך יותר יש הטעה ג"כ בדבר הזה כמו שפרשם שם שאם ידרוש לשלשה מחוק שסדר מספיר דבר לאחד דבר שלוחי להסתיירו בענמו אם אחד יש ויתן עם חבירו בעיני' שהם נסתרים כמו אלו שנפרשים ובלים מבני אדם יבא לעומת אחר שהבנה זאת בדבר שהוא נבדל מן העולם ענמו ודבר זה ברור. ואמר וכבוד אלהים חקור דבר, פירוש כמו שרמזו לחקור כבוד המלך אשר הוא. מלך על העם והעטם שהיה כבודו של מלך כי ברוב עם הדתם מלך הרי המלך כאשר יש לו עם הם כבודו וכאשר אחת חוקר על ההבנה היא עם מנהיג אותם הוא כבוד למלך במה שיש לו עם והוא מנהיג אותם וכן אצל מלך המלכים מלא כל הארץ כבודו לא כאשר המליא אותם וסדר אותם שזהו קודם שהם נמלמים בשלימות וכבודו כאשר

ויכולא בזה שהיה דבר שנמך למליאות שיש לו בעה"ז ככאשר יעשה רעיו של הקב"ה יהיה קיום למליאותו אשר י' לו עיה בעה"ז ודבר זה מבוחר ואין להאריך, ואף שהשכל משיג הדברים הנעלמים מ"מ דבר שהוא נבדל מן האדם לגמרי ראוי שלא ית' הכניחו בו כי דבר שהוא נבדל מן האדם אין ראוי שיהיה לו השגה בו בכל השנה חבור וזירוף למוכב והיציאה של עולם לפעל המליאות הוא נבדל מן העולם כהר המלא העולם בפעל שאין הדבר כאשר הוא בעת הויה מתדמה לאחר המלאו, ולפיכך ההשגה בדבר זה שהוא המלא העולם ואף יאלו לפעל המליאות זוהי קודם המלאו הוא נבדל לגמרי מן האדם אשר הוא נמלא בעולם, ולפיכך על זה אמר כבוד אלהים הסתר דבר מן בראשית עד ויכלו שעד ויכלו מזכיר בהוויית הנמלמים ואף יאלו לפעל זה יש להסתייר :

ובפ"ב דרגיה אין דורשין בעריות ל' ולח במעשה בראשית לשנים ולא במרכבה ליחיד, פי' אלו ש' שהם דברים, הראשון שהשם ית' מליאותו מובדל מכל הנמלמים ואין לו השתחפות עיניהם. השני שהוא יתברך המליא שחר הנמלמים השלישי שהם מסודרים מאתו בסדר שלהם כי מה שהמליא אותה שהוא הולאסם לפעל דבר בפני ענמו וחילו זה שסדר אותם כפי מה שהם עליו עיני כפי ענמו, כי הבנאי הבינה בית מחלה מסדר איתו בשלבו ואחר כך מליא אותו לפעל, וזה מה שאמר את אלהים ה' דבר ויקרא ארץ כי השם המיוחד הוא העצם מורה שהוא נבדל מכל הנמלמים ובו מקוימים כל הנמלמים וס' אלהים פועל הנמלמים כלם שהרי בכל מעשה בראשית נאמר ברא אלהים יבשם אל סדר הנמלמים כלם כי בראשית בדין וסדר כל ענייניהם בחד שזה השם הוא חסד וזה שאמר לא במרכבה ליחיד כי המרכבה מורה שהוא ית' נבדל מכל הנמלמים כי כל רוכב במה שהוא רוכב עליו הוא נבדל מן אשר רוכב עליו וכל עין המרכבה ההשגה המורה על שהוא יתברך נבדל מכל הנמלמים ואף ה' רוכב עליהם ומנהיג כי בזה שהוא נבדל מהם מנהיג אותם כמו רוכב המנהיג אשר רוכב עליו וכיוו' הנשמה שבאדם שהיא נבדלת מנוף האדם ובמה שהיא נבדלת מן הנוף ממיה אותו ומנהיגו, וכמו שזאת השנה מורה על שהוא ית' נבדל מזולתו ואין בו השתחפות עם זולתו לעין זה שהיה השנה שלא תהא בה השתחפות בזאת הידיעה רק לענמו, אלא מעשה בראשית שרלו לומר שהקדוש ב"ה המליא המליאות ובאיה עיני יאלו לפעל ובמלאו לכך אמר עד ויכלו כבוד אלהים הסתר דבר פזה הוא אשר המליא אותם לפעל, אצל מן ויכלו ואין חינו מדבר במה שנמלמים מאתו ית' רק מדבר במה שנמלאו היחידות זה מזה, ומכני שררררר של מעשה בראשית יחיתם לבעל ומלא השם ית' לזילתו שהרי המליא אותם ובעיני זה יותר לדרוש בהחכמה מניע אל זולתו נכך מיתר לירוש ליחיד, ועריות יותר נדרוש

כאשר כבר מנהיג הנמצאים שהנמצאים הם לכבודו ,
הרי שאסור לדרוש דברים מעשה בראשית אף שהוא
המציא לפעל הנמצאים ומכל שכן שאין לדרוש את
כבודו צמה שהוא נבדל מן הנמצאים וכן לדרוש
בטקרי עריות החוק שנתן לנמצאים שעליו נבראו שלא
יאלו מחקם שכל הדברים האלו אינם כבודו של מלך
שכבודו קשים לו עם במציאות שהם כבודו ומנהיג
אוחם לא אף המציא אותם , ומי שדורש אלו דברים
דומה שנכנס מוך חדר פנימי של מלך ב"ו שאין זה
כבוד למלך להיות משתתף עם המלך כאשר הוא
ציומדי ומלך כל חלו דברים הממך דבר ,
אבל מן ויכלו שכבר נבראו הנמצאים כלם שהם
כבודו ית' ומכאן ואילך אינו מדבר רק בהנהגתו
ית' את הנמצאים שהם כבודו יש לחזור אחר זה
שכל ענין זה כבודו ית' , ואף אם הם דברים
מופלאים מן האדם והם יוצר שלא ממעשה בראשית
כמו כל הנסים , והפלאות שעשה הקדוש ב"ה צמה
שהם אחר מציאות העולם נאמר בזה כבוד מלכים
חוקר דבר שאין ההסמך רק אף היה מציאות העולם
ממנו , וסוד עריות ג"כ חוק שנתן הש"י לנמצאים
ודבר זה סדר שלהם דבר זה יש להסמך אבל ההנהגה
את הנבראים אחר המלאים הוא כבודו ית' שהרי כל
הנמצאים אחר המלאים הם כבודו וכל אשר יש בו
יוצר פלא הוא יותר כבוד אל השם ית' לחזור
עליו לפי שהוא מורה על גבורתו ית' ויכולתו ויש
לחקור על זה , ומכל שכן שחק רתנו בזה הוא לכבוד
השם ית' לקחם פיהם של דוברי שקר הדוברים על
דיוק של עולם עתק , וחכות האמת יעמוד לנו והיא
ית' דרך אמת יורנו :

הקדמה ב' הנפלאות והאותות והמופתים

עשה הקדוש ב"ה בעולמו
והודיע גבורותיו לנבאי עולמו ראוי להודיע דרכם
ועינים כדי שיחברר מעשה אלהים , אף כי לבי
ישראל המאמינים ואינם חוקרים בשכלם ובמחשבתם
לדעת דברים הכמוסים אין צריך להם כי הם תמימי
דרך הולכים בתורת ה' יאמינו לכל דברי התורה
והנביאים והאותות והמופתים שבאו בחזרה ובנביאים
לא יחכמו עליהם ואולם טרע כי ה' עושה גבורות
ונפלאות וכל אשר חפץ בעולמו יעשה הן להרום הן
לנגות כחומר ביד הבורך בנצחנות מרחיב ובראיותו
מקלר כי הוא בראו מאין ועד אין יכול להשיבהו כך
הוא דעת המאמינים , אך בוא אנשי חקרי לב החוקרים
משכלם ומדעתם על ה' מחפספים רוצים להחכים
על דברים הנסתרים ודברים הנגלים והם אחס
ולעניינם כמה וכמה הם אשר לא אמר ככה זה
ככה עד שצמחם שכל האדם ושמתו ירבו הדעות
והחקירות אולם כולם רוח ודבר אין בהם כי מה
יוכל לדעת האדם בעל חומר אף כי נתן אלהים בו
דעת וחכמה והנה דעתו וחכמתו מנערפת אל
החומר ויש לדעתו וחכמתו חבור ויחיס אל החומר
אף ידע הדברים הנבדלים וכמו שאין האדם מחבר
עם הנבדלים כך לא יוכל לעמוד על ענייניהם ועל

מעשיהם , אם לא יד ה' עשה זאת שהודיע דרכיו
למשה ואח"כ לנביאים ומהם קבלו החכמים והודיעו
לנו במדרשים וברביהם דברים הנעלמים הכמוסים ,
וכאשר אלו האנשים המהפספים חקרו מדעתם
ושכלם של מעשה ה' יש יאלו לדרך זר לגמרי
ואוחם אין ראוי להזכיר את זכרם ואת דבריהם אם
לא כמו שאמרו ז"ל היו שקוד ללמוד כדי שתיטיב
לאפיקורס , ויש שהם אומרי ישראל בוא בשכלם
ובדעתם על איזה נפלאות וכסים עשוי העולמים
והחכמו עליהם ויבואו צדעתם כי הנסים אשר עשו
אינם מסכימים לדעתם וחכמתם אשר השכילו
בנמצאים ובסדר הנמצאים ובשכל זה חפשו להם
פירוש אשר אזכיר , אמנם יש ללמוד עליהם זכות
מלך מה כי לא נכנסו בזה שיטלו ח"ו חסרון בטועל
הנסים , שאין הדבר כך כלל , רק כי היה נראה לפי
שכלם ודעתם שאין ראוי לפועל האמת שיטיב סדר
הנמצאים אשר הם נבראים באמת ויושר לשונם דבר
שהוא עיקר המציאות כמו שיחברר שאמרו שאם כן
לא היה למעשה ידיו עמידה מקוימת מלוירת וחו
הזכות שיש ללמוד עליהם , אמנם מלך אחר אין זכות
להם מוך מן העטם אשר דבריהם וסירותיהם אין
נכון לפי השכל והדעת כי מופתיהם ורלויותיהם לא
יידקו ועדיהם המה כי סרו מן האמת והיושר אשר
כי בלבלו לנו הדקציים ועימותו לנו הסירותים והטו
קעם בנשים שהם מורים על מעשה ה' שלכך נקרא
אות ומופת שהם אות ומופת על מעשה ה' הטרא
קעם בלתי משוצה ונתו חולשה באותות ובמופתים
שעיקר מה שהביאים לעולם הוא ית' להחזיק המאמינים
בו , והנה הראשון אשר לא יאות זכרו כי אם שכל
שחשיב לאפיקורס הוא המחפספף אשר יאמר שכל
הדברים בוא מאתו כבוד המושכל אלו על ד החיוב
הקדמון אשר לא סר ולא יסור והכל כמנהגו וסדרו
גוהג וכיון שכלו מאתו כל הדברים בסדר המושכל
על ד החיוב הקדמון אשר לא סר ולא יסור אם כן
אין שנוי בעולם שהיה יולא משדר המושכל ולא יאריך
כנף הזכוב , שאחר שהעולם גוהג על פי טבעו
ומנהגו ע"י החיוב מאתו אם כן אם היה בל שנוי
לעולם ע"י נפלאות היה זה שנוי הסדר ואינו נוהג על
טבעו , ולפי דעתו לא נמצא דבר בטעו טבעו כי אם
הכל כמנהגו על ד החיוב וא"כ לא היה האותות
והמופתים שהם בטעו טבע ומנהגו של עולם שאשר
כלל כי הכל צריך להיות נוכח על פי הסדר המחויב
מאתו בלי תוספת וכלי מגרעת וכלי גנוי כלל , ועל
עיקר דבריו אשר אמר כי העולם הוא על ד החיוב
ומפני שהוא על ד החיוב אין לו המחלה ולפיכך
העולם הוא קדמון , על דבר זה יש להשיב במקומו
ועוד יעמיד דבריו כי אף יתהוה דבר מכל דבר כי
לא יתהיה דבר מכל דבר רק מעבד מיוחד וא"כ אף
יבא זה שיהי מן מים דם , והנה מביא ראייה ממין
על שאינו מינו שפעל הטבעי פועל לפי טבעו ומנהגו
אשר בעולם הטבעי ופעל הנבדל לפי עניו , ובבדל
יש ציניהם כי הטבע פועל בזמן ולפיכך צריך לכל
פעל

הקדמה שניה

והמושכל כך סדרו על דבר הכלתי מצדו לפי הליקור והמושכל, ועוד יתבאר ענין זה, והנסיים אשר הם בלתי טבעיים אין זה שינוי כלל שכנסם שראוי שיהיו מחזקים דברים בעולם לפי הפנע כך ר' שיהיו מחזקים בעולם דברים בלתי טבעיים על ידי פועל הנבדל וה"כ הדברים אשר הם טבעיים ואשר הם בלתי טבעיים ענין אחד, ואשר לא יבין ענין הכלתי טבעי יאמר כי זה חדש יוצא מסדר העולם ואין הדבר כך כלל רק כמו שיש לבצע פועל הטבעי כך יש לבלתי טבעי כעל הנבדל, ומחזר לדברינו הגם יש קצת מחמיק עמנו כמו הרלב"ג בדבריו החמיק לתקור על הנפלאות ואמר שיש נפלאות בעולם ויש במקרה יש בעצם ההפך המפנה לנחש והמים לדם ויש שבמקרה הפך היד של משה רבינו ע"ה להיזהר מלזרע וכן יבוסח יד ירכסם על הפזונה, ועוד יש קצת נפלאות שירע הנביא קודם בואם ויש אשר לא ידע בהם קודם בואם ואשר ידע הנביא קודם בואם שני מינים ג"כ, האחד שהפלה הנביא לפני בואם כמו אלישע שהפלה שוכה האנשים במגורים ולהחיות בן האלמנה, ויש שלא הפלה אבל היה גורר שיהיה שאמר אליהו אם איש אלהים אני תגלה אם ותאכל ארוך ואת חמישיך וגו' והסופת ששעה אלישע מן השמן וכיוצא בזה. וגם חמאל בכל הנפלאות שיהיה שם נביא ורואה לזה שאמר הקדוש ב"ה לעשות מופתים לפני ישראל כדי שיאמינו שהוא נביא ואם לא היו הנסים והנפלאות תולים בנביא [לא היו הנפלאות אות שהוא נביא] וכן מה שהשמיע קול רכב וקול סוסים אל מחנה ארם כבר היה במקרה במצרב וישעיה הנביא והוא הנביא את יחזקיה על זה וכן אלישע היה עם בשומרון ועל ידו נעשה זה, וכן עוד שפאל כל הנסים לטובה כמו המן שנעשה ע"י משה וכן הקמה שנעשה ע"י אליהו וקריעת ים סוף להציל את ישראל והמלאך שהכה במחנה אשור להציל יחזקיה ועמו, ואל יקשה לך דבר קרה וכיוצא בהם שהיה זה להכניע בהם את ישראל לפעליה הטוב וראוי שיהיו המופתים לטוב לפי שהם מסודר משכל כי כבר יתחדשו מהם עלמיים ונותן הנורה לורה נבדלת והנה אין מדרך שיגיע מהם כי אם טוב ולא רע כי הרע מפאת החומר, ואמר זה החמיק לתקור עוד הנסים אי חסער שיהיו מבלי פועל אשר יפעל אלו הנפלאות והפועל הנפלאות הוא ידע הנפלאות ומדרם ויומום שלהם וזה כי איך יתחדש נגדה כמו הפך המפנה לנחש אם לא ידע נחש הכחם וסדרו וישירו ולשיכך לא ימלג מתלווקה מאלו שלהם חלקים, אשר אפשר שיבאו מהם המופתים והאחות וגמולם, רצ"ל או מן השכל הפועל או מן הנביא, והוא הביא רמזים שאם היה הוא ית' הפועל היה הדבר שגא מן השכל הפועל יחד נבחר כי הדברים שגאים מן השכל הפועל טוב בעצם והוא הדברים אינם טוב בעצם רק במקרה, המשל בזה הסוד המסע נחש אינו טוב מלד עלמותו אבל היה טוב במקרה שיקמו ישראל אמונה שלימה, ועוד כי היה

פעל טבעי המשך זמן אבל פעל אשר אינו טבעי אין צריך לפעולתו זמן כי הטבעי כח גשמי וכל כח גשמי פעולתו בזמן אבל הדברים הנבדלים פעולתם בלי זמן שהינם כח גשם ולשיכך פועלים בלא זמן ולכך נרמז אחד יתהפכו המים לדם שהוא פועל ברצונו בלבד וברצונו נהווה החומר והנורה לפי רגע אחד ואין זה פעל טבעי שהוא פועל בזמן והוא צריך אל הכנת החומר אבל בדבר ה' שמים נעשו ונרדו פיו כל צבאם וזהו פעל הנבדל שהוא פועל בלי הכנת חומר כלל, ולשיכך אל השאל כי לא כל חומר מוכן לקבל הנורה ואין הכנה ואין הכוונת המים לקבל נורה דם, הנה אין על קשיא למבין כי מה שצריך החומר הכנה עד שיקבל הנורה הנה דבר זה הוא במנהג הטבעי, ומפני שהאיש המתפלסף הלך אחר הטבע להכחיש בשביל זה המופתים ודבר זה אנו מודים כי מלד הטבע הנפלאות אינם נמצאים אבל מלד פעולת הנבדל כל הנפלאות הם נמצאים כי העולם המתחזק אל העולם הטבעי יש לו התדבקות בעולם הנבדל וד' הנסים באים שהנסים יתחדשו במה שהעולם הזה יש לו חבור בנבדלים ולשיכך הנסים לא היו כי אם נישארל כמו שיבאר עוד וכל זה מפני שיש להם דביקות בנבדלים ולשיכך היו נמצאים בישארל נסים ונפלאות, והנה זה שיאמר כי איך יאמר שיהיה דבר מכל דבר שהיה נמנע לפי הטבע אבל שלא על פי הטבע אינו נמנע, וכן מה שאמר כי כאשר היה העולם מחויב מאתו ית' אם היה הנסאות שלא על סדר הטבע היה דבר זה שנוי מן הסדר לפי רצונו בלבד, ואנו אומרים שודאי הכל לפי רצונו ית', ואילו לדעתו שהוא שולמין הקדמות והכל מאתו ע"י הסדר בחיוב אפי"ג שודאי דבר זה אינו מ"מ אף לפי דעתו הוא טעות כי מי שאמר כי הנסים אשר יבאו מן הש"י אין להם כלל סדר מושכל אין הדבר כך כלל אבל כמו שיש לעולם הטבע סדר מסודר נובג על פי טבעו כך יש לנסים סדר ג"כ, כי הנסים בעולם במה שיש לעולם קשור וחבור והתחדשות עם העולם הנבדל ויש לזה קדר מסודר כי אין הדבות והוא רק בסדר מסודר, ומפני זה לא יתחדשו הנסים רק בזמן מן הזמנים ואינם ממידים, ולאשר נתן השם ית' הן לישארל אל חמאל כלל שלא היה זה בסדר הראוי במציאות והיה סדר עולם או יוצא חוץ למציאות אשר ראו שיהיה נובג, כי כשם שראוי לעולם להיות נובג על פי טבעו והנהגתו כך ראו לישארל במה שהם דביקים בעולם הנבדל שיהיו להם נסים מסודרים, הנה יש לנסים סדר מסודר מן השם ית' ואין דבר מן הנסים יקרא טוב בנבדלים כי אנו אומרים כי הכל בסדר מסודר מן השם ית', לכך טעה ולא ידע המתפלסף דבר זה כלל שאם ידע דבר זה היה לו להשיב אל לבו אף לפי אמונתו כי העולם על פי הסדר מסודר אוחז ית' כמו כן יש לנפלאות סדר מסודר מאתו ית' ג"כ ואין זה שינוי במה שסדרו עליו כי כמו שהשיי סדרו על טבעו לפי הליקור

לפי ענין המקבל כי אין תשובה רק פועל לך בלא
בלשון פועל, ושמן זה איך יצויר על אמתו איך
כאן מקומו ואין זריח לכחיתן זה וכל שאר הפאזיס
כך הם אבל האשמה כמו שאמרנו למעלה שאין לומר בלא
כי הידיעה עצמותו וכו"ל בהתבטחם הרמה הם פאזיס
לנו אמתיה דברים אלו כמה שקראו אותו קדוש
ברוך הוא ר"ל שהוא שפוט נבדל אבל הנמלאים ולא
קראו אותו רק בלשון שליטה שהוא נבדל מכל
הנמלאים. וכאשר נאמר שאין הידיעה עצמותו שר
לא יקשה לך כלל כי שהים ידיעתו משפחה ויהיה
עצמותו משפחה כי אין עצמותו הידיעה רק הוא ית'
מחומר שידוע כל, וזהו דרך החיים שראוי לכל
ישראל לדעת ולהאמין ולא ילך בדרכים המעוקלים
אשר חדשו מדעסם ויפארו על פי ית' דברים אשר
אין ראיהם כאשר מראה דבריהם, לך מה שאמר
שהים משפחה רצו איך זה שני זו חליה כמו שאלו
שייך שני זו שני הפעולות והכן הדברים האלו
וקם טוב לנפש ולחמורתו, וספר ראה שהאורים
עליו שעצמותו שכל משפחה וכל שכל הוא שידוע
הדבר בנפשו כמו שהוא חוץ לנפשו ואם כן יהיה
הוא ית' נשמן אל אשר פעולתו ממנו ויהיה העול
קודם העלם, ואם יאמרו שהוא משגיב עצמו שהוא
כזה לאלו נכראים אשר פאסו נאלו ויאמרו שהשכל
המשפחיל והסופכל דבר אחד כמו שהאריכו דבריהם
אלו ויהיה מה שמשיג עצמו שהוא פכה שהאורים הוא
בעצמו המושג והמפועל, הנה אחר כל אלו הדברים
אשר אמרו הדבר בל ומבוסס, וזהו כי השכל הוא
מיוחד דבר כמו שאמרנו אומר כי ענין השכל הוא
ידיעה הדבר כמו שהוא ואין אל השם ית' גדר כלל
שיוגדר, ואם אחר אומר שעצמותו שכל הרי כזה
אסה נוחן לו גדר לך איך לומר שהוא ית' מיוחד
בדבר לומר עליו שהוא דבר ית' מיוחד, ועוד כי
מקלקים הידיעה מאתו שידע כל הדברים הנעשים
שאף אם הוא יודע הנמלאים משני שהוא שבה לסת
איך ידע הדברים הנעשים שאין הוא ית' שבה
להם והמעשה הוא גדרו כמו כל חפץ ושן ולפיכך
שכלו האומרים שעצמותו שכל אבל הוא ית' נבדל לא
חוכל לומר עליו דבר מיוחד, ובשביל זה הקשיא אשר
הקשה איך יתחייב לו השכל הפשוט בשם, זה יתחייב
להם אם נאמר דבר זה כי עצמותו שכל שפוט אבל
אם נאמר שעצמותו הויה שפוט יתחדש עמנו
הויות בעולם מהויה שפוט ואף על גב שהאורים
הם בשמים מההרים ממנו ית' מאי שפוט ית' הויה
שפוט לא יוגדר והסויות נמלא כל הויות, אין זה
קשיא, ואם נאמר כמו שאומרים הם כי עצמותו
שכל שפוט שהרי הם האורים שהידיעה עצמותו
בראוי ית לסת הפליא איך שכל שפוט פכה לגשם
אבל אנו אומרים שהוא ית' הויה שפוט לא יוגדר
כמה ואין ענין זה שכל ואין אנו יודעים הויות
ומהותו, ואולי יאמר ח"כ הוא שפוטק למלאים
שיכלול אותם שם הויה, הלא אף דבר זה אין קשיא
כי מאחר שמן הויות נהווה הכל אין כזה שפוט כלל
שפוט

פעל השכל הפועל יותר נהדר כמה פעל השכל
הפועל הוא בכל הזמנים ואלו דברים אינם רק בחזק
מן הזמנים, ועוד כי יהיה מתחדש אלל הפי' רצון
וידיעה כשיראה לחדש המופת או נאמר שחדש המופת
הוא מוגבל ומסודר מלגונו הקדום, והנה המאמר
אשר יחדש לו רצון הוא מבורר הכיפול ואם יהיה
המופתיים מתחדשים מלגונו הקדום כמו שידמו קדם
מדברי רבותינו ז"ל כמה שאמרנו הנפלאות
הנאי החנה הקב"ה עם מעשה בראשית, וזהם
שאמרנו שנבראו זיון השמשות ר"ל שנבראו אחר הויות
העולם קודם שיכנס שנה. הנה החייתו כזה
בפוליס שאם היה הענין כך לא היה זריח חדוש
המופת אבל היה מתחדש בעת היותו בזולת כדאי זה
חולק על המפורסם, ועוד אם היה נכרא בששם ימי
בראשית לא נמנע מחלוקה אם שהים מגיע במקרה
הסועלת שגיבוע מן המופת ולא היה פועל המופת לשם
תכלית ובעת המופת נעשה הסועלת שגיבוע ולא כיון
אליו עתה שלו זהו מבורר הנמנע והכיפול שיהיה
פועל ללא תכלית, או שנאמר שחייב שיהיה נמלא
הדבר אשר נעבורו נחדש המופת, והמשל כזה
קריעת ים סוף אם ידע הפי' בבריאת עולם חייב
שהיה דבר זה חייב שידרפו מזרים אחר ישראל ע"כ
הם דבריו בקינור. אמנם אם אנו מודים בהנחה
שכל הפועל שהוא פועל הנמלאים בעולם אין כאן
מקום לו כלל להשיב כי זה וכיוצא בזה הברא מונחה
לו ועליו כנה עירת כספו וכאשר ההקדמה בעליה
המחוייב ג"כ בעל, רק מה שאמר שהיה מתחדש לו ית'
שני רצון ודעת נשיב לו במקום הזה כי אסה קושית
זאת כוונה על דעת שאמרנו כי אין הוא ית' מקבל
תוארים והוא ושכלו דבר אחד ואם יתפנה דעמו
ישתנה עצמותו חז', וכך הם אומרים, ואמרו
פלימתי שמה ע"כ אין אומרים כך וחז' לומר כי
עליו אבל הוא ית' שקראו רז"ל בשם הקדוש ב"ה ולא
וקרא השכל קדוש ב"ה כי אמתיה עצמו לא נודע
רק שהוא נבדל מכל בשם יגוף ומכל הנמלאים ועל
זה נאמר קדוש ב"ה שעינן קדוש נאמר על מי שהוא
נבדל כי הוא ית' שפוט בתכלית הפשיטות ומזה
בעצמו שהוא בתכלית הפשיטות אין דבר נבדל ממנו
כי הדבר שיש לו גדר ומיוחד בדבר מה בשביל אותו
גדר נבדל עמנו דבר שאינו נבדל אבל משני כי הוא
ית' שפוט ואין לו גדר כלל אין דבר נבדל ממנו וח"כ
הוא יודע הכל והוא יכול הכל, וכל זה משני שאין
גדר יוגדר בדבר מיוחד ובשביל זה הכל נמלא
מאתו ג"כ כמו שיבאר, ואם לא היה יודע הכל או
לא נמלא מאתו הכל היה דבר זה בשביל שיוגדר
בדבר מיוחד זה חינו כי לא יוגדר ודבר זה ברור
וכדאי ית' יודע הכל בהכמתו והפועל הכל בכחו כי אין
חלוק בין ההשגה שהוא משני הנמלאים או מה
שהוא פועל שאר פעולות. כי ההשגה ג"כ פעל ויבא
בלשון פעל שיאמר יודע אלהים כמו שיאמר וידבר
אלהים וכמו שיפעל למעמים פעל זה ולפעמים פעל
אחר הכל לפי המקבל וכך בהשגתו משני כל דבר

הקדמה שניה

שנוי רצון, שני דברים אלו נחשבים כי כבר אמרנו
לפי אש אנו אומרים שהוא רוצה פתח לחפש בנס לא
היה מביא זה שום שנוי בעצמותו, וכבר הארכנו
בזה למעלה שאין שנוי רצון מביא שנוי בעצמותו ואף
אם תאמר שיהיה מסודר ממנו ברצונו הקדום אין
מביא דבר זה חיוב כלל כמו שחשב, כי מה שאמרו
ז"ל תנאי הסנה עם מעשה בראשית עם הים שיצקע
וכן בשאר הנסים, היינו שכן היה ראוי מלד סדר
הסויה שיהיה צפוף ואין זה רק סדר שיהיה ראוי
שיהיה ומלך מקום אפשר לשנות הסדר ע"י המקבל
שהוא מהפך על ידי רחמים הרע לטוב והטוב לרע
על ידי חסד, ואילו עשו המלאכים תשובה היו גוברים
על הסדר המסודר ולפיכך אין זה דבר קטנה
שהמסודר יכול להשתנות על ידי תשובה ורחמים ואין
לומר בזה שנתנה דעתו ורצונו יתב' שזהו מדה השם
משולש כי כל חמדים בעולמים המזוהר והדבר
המסודר מאתו יתב' חמדים הבולטים והמסודר מאתו על
ידי רחמים שני דברים הם זה מלד הסדר זה מלד
הרחמים ולרחמים יש סדר מיוחד, ואם יאמר א"כ
יהיה כאן שנוי רצון כאשר יבקש רחמים וישמנה
מרצה אל לא רוצה או מלא רוצה אל רוצה שזה
כבר השבנו עליו כי אין זה מביא שמי בעצמותו כמו
שכל הפעולות הבאות מאתו אין מביאים לו שנוי
בעצמותו יתב' כמו שצאית אמנו שאר פעולות, כלל
הדבר שכל דבריהם לא יהנו האמת בשום דבר כלל
ואין כאן מקום להאריך בדבר זה. עוד הקשה
אחר שהוא יתב' מסדר הסדר של המלאכים לא יתכן
שהוא יתב' מעשה סדרים, כי כאשר יחדש היותו כמו
פעמים השמש והוא יצול ושמיו סדר למלאכים ולא
יתכן שיבא שינוי סדר מן המסדר, הלא על קושיא
זאת השינוי דבריהם ז"ל שאמרו מאתי הסנה הקב"ה
עם מעשה בראשית וכו'. וכוונתם בזה שהקשה
להם אחר שכל המלאכים מלאכים מסודרים מאתו
יתב' אף יתכן בזה שנוי כי מעשו וסדרו ראוי
שיהיה קיים למד לא השמנה, ועוד כי כלל המלאכים
בשמו יתב' ומאחר שכלם גבראו בשמו יתב' אשר
הוא נחמי קיים למד כמו ששמו קיים נחמי כדאית
מעשה בראשית החלום בשמו להיות נחמיים כי ביה"ט'
אז מולמים, ועל זה אמרו כי כאשר נבראו היה מסודר
ממנו הגם שיהיה נבראים כאשר מסודר ממנו
מעשה הסכע וסדרו הזה כי בעצמה בראשית לא
החלום הסכע לגמרי אבל סדר גם כן נחמי שלט
סכע דבר שצפוף יהיה בעצמה הגם וכמו שצאית
נראה מעשה בראשית כך בשמו גם כן סדר שצול
הסכע להשמנות ולחיות היות הגם והכל נברא
בשמו, ומלא כאשר היה הגם לא היה צול לסדר
המלאכים שמתאים מאתו ית' וית' שמו, והדבר
הסבאר למעלה כי הכפיה הם מסודרים מאתו ית'
גם כן ואין הכפיה שנוי הסדר ולכן היה נחמיים
בפחית הבנייה סדר כמו שהיה סדר לעצם חס
עיקר הסיבות מה שאמרו תנאי הסנה הקב"ה עם
מעשה בראשית לומר שיש לנחמי סדר מסודר גם כן,
ועוד

שהם במלאכים מאתו יתב' הוא ומסויימו השמות
נמצא הכל וסכל אשם זולתו והייתו יתב' נקרא
הייתה זולתו אשם, ואולי יאמרו אם אין עצמותו
שכל ובזה ח"ו לומר עליו אשם כן מהו יתב', נשיב
להם וכי העצמה שצפוף האדם ויכל לעמוד על
למטהה כל שכן וכל שכן בורא הכל שאין לשאול עליו
קושיא זאת כי לא יראי אדם חמי, וכל הדברים הוכל
ללמוד משמותיו הקדושים כי עם הפנים בל בשלשון
הייה ללמד כי זהו עצמותו אבל שכל אף זה הייה
בלבד וסביר אלו הדברים מאוד, כי אלו המלאכים
רחוק מן האמת והספארו עצמה שהם יוצאים לשמי
ה' ואין הדבר כך בדרך הוא וברוך שם כבודו לעולם
ועד, וכן כל מה שתקרא אשם השם יתב' פועל הנסים
או המלאך או נחמי הנה בכל דבריו אין ממש שהכל
הוא לפי הענין ולפי הגם, יש מופת שהוא מחינם לו
יתב' בעצמו כמו שהיה מציב בבורות שאלמד ועבדתי
באלך וסביר אלו הדברים מאוד, כי אלו המלאכים
שרף אלו ולא השליח אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו,
ובן קריעת ים סוף גם כן שהיה עוד יותר גדולה
היה על ידי הקב"ה, ולפעמים שהיה המופת על ידי
מלאך אלוה שנת מלאכה וסביר שום אריותא וכיוצא
בזה בעצמו שחבר ויאל מלאך ה' ויך במחנה אשור
הכל לפי ענין הגם אבל להחליט שיהיה הכל על ידי
השם יתב' או ע"י מלאך דברים אלו הם דברים
ומה שאמר שאם היה פועל הנסים השם יתב' היה
פעולה שכל הפועל יותר נבחר ממה שהיו פעולות
השם יתב' וזה כי פעולות הבאות מן שכל הפועל
הם מוב בעצמם ואלו הפעולות הבאות מן השם יתב'
אינם מוב בעצמם רק לקנות ישראל אמונה, גם דבר
זה דבר בלבד ואין בו ממש כי אשם לא היו באים
מאתו פעולות מובות בעצמם היה זה קושיא אבל הוא
יתב' ברא השכל הפועל אשר הוא פועל הנכבאית
לפי דעתו לא לפי האמת ואשם כן אחר שהוא פוע'
הנמלאכים שהם מוב בעצמם אשם כן הוא פועל הסוד
בעצמם ופועל הסוב במקרה אף על גב שאינו יותר
בעצמה הסוב במקרה מלד שהסוב שבעצמם הוא יותר
סוב מן הסוב במקרה מכל מקום יש לו יותר מעלה
כאשר יפעל גם כן הסוב במקרה שאשם לא יפעל
הסוב במקרה לא היה פועל כללי ויש לפת לו
הכללות מלד שהוא פועל הכל ואין חוץ ממנו, ועוד
אמיקרא דדינה פירכא אשם הסוד המטה נחמי אינו
סוב בעצמם רק במקרה אשם כן אינו נחשב כלל
מליחות רק מליחות במקרה ודבר זה, אלא לכלל כלל
במליחות שהם מסודרים מאתו יתב', אבל דבר זה
סוד הרבות על גדולת הפועל אשר יכול לשנות הכל
ברצונו, והנה המלאך אף שמסודר ממנו פעולות
שהם מובות וזה על ידי שכן סדר השם יתב' ויהעלה
אבל אינו יכול לשנות דבר רק שהם יתב' יכול ופועה
ברצונו ואין המלאך פועל כללי, וכן מה שאמר עוד
אשם היו הנפלאות מסודרים מן השם יתב' היה לריך
שישיו מחוייבים ממנו אשם הם מסודרים ברצונו הקדום
ואשם אינם מסודרים מאתו ברצונו הקדום חייב לו

וגוד כאשר הקצב משתנה לפעמים בזמן מן הזמנים אין זה שינוי כי דבר זה שהוא לפי עשה אין כאלו בעול הטבע כלל, וזה שאמרנו ז"ל החומר הלל בכל יום כאלו מחרק ומגדף פירוש כי ההלל תקנו על הנסים ועל הנפלאות שהש"י עושה בעולמו ומי שאמר הלל בכל יום כלומר שהוא ית' עושה נסים בכל יום מחרק ומגדף שהרי אומר כאלו העולם אינו נובח על השדר והכל שלא קצבט ושלא כסדר הראוי לפי מנהגו של עולם ואין בזה חכמה וסדר אל הנבראים שנבראו בשמו הוא ספק שזוהו חרוף, אלא אם שניו הקצב והנס הוא בזמן מן הזמנים ואין זה שינוי דודאי אם הוא בזמן אחד אין זה יציאה מן מנהגו של עולם אבל אם אומר ההלל בכל יום הרי לא היה לעולם סדר מסודר ואין לנפלאות קיום, ואם צפי' הלל לקמן יתבאר פירוש אחר שניהם נכונים ואמתיים, ועוד אחר שאי אפשר ביהחדשו הנפלאות בדבר אשר הליזר במציאות סותר נפשו כאלו תאמר שישתנה השחור לבן והוא שחור כי שהיה זאת הנחה סותרת נפשו וכו', ואני אומר גם כן על זה שדבר זה אפשר ולא יהיה זה סותר נפשו כלל ויהיה זה מלד שני דברים, האחד מלד הקצב ואחד מלד שאינו קצבטי, כי כאשר נהפך המפה נחש לא היה כאלו הפסד למטה לגמרי עד שלא יאחר עליו שם המפה כי אם היה כך היה מפה האלהים נפסד וחרו להיות נכרה מטה אחר, ואם תאמר שיהיה נחש נפשו רק שיהיה נחש שראוי לחזור להיות מטה סוף סוף ים נחש הזע ענין מטה שהרי סופו לחזור ודבר זה בזכור, ויש לו ב' שמות נקרא נחש כמו שהוא לפי אותה עשה נחש ונקרא מטה מלד שסופו לחזור להיות מטה וכן בשחור ובלבן אפשר שישתנה דבר להיות שחור וזה שלא קצבטו ומכל מקום הוא לבן מלד שסופו לחזור אליו, ועוד יתבאר זה שאפשר הוא ויכול להיות שני הפכים לגמרי בענין אחד כאשר יתבאר ואין בדבריו וכוונות שלו שיהיו האמת, עוד הנית הנחה אחת שאי אפשר שיהיה שניו בגרמיים השמימיים וזה כי פועל אלו הנפלאות הוא השכל הנופל אשר הוא משפט מן גרמיים השמימיים ולפיכך לא יוכל שכל הנופל לפעול בגרמיים השמימיים כי הוא עלול מהם, ועוד כי בהחזרה הפסד לאלו גרמיים השמימיים יתחדש הפסד גדול לאלו השפלים אשר בתחתונם לכן הפכים שלא יתכן שיהיה שניו נפלאות בגרמיים השמימיים, ואחר כך התחיל לפרש הכתוב שאמר שמש נבצעת דוח וירח צעמק אילון וכן המזרח אל המפלות שנעשה לתזקיה לקלל בכוכבים פגם נביאים עשה פירושים של תורה וכוהו וזכות הנביאים גרם שעשה פירוש מרוחק שכל הכוונה ופועל פירוש דוחה פירוש אינו נכנס בלב שומע ולו היה פירוש נמשך אחר הכוכבים באלו השכי דעה היו מתפסים אחר פירושו אך עשה אין אחד שיהיה נכפש אחר פירושו, ועיקר הכנין אשר עשה כי לא יתכן מופת בגרמיים השמימיים מלד שכל הנסים הם ע"י שכל הנופל והוא פלול מן

הגרמיים השמימיים, כל זה לפי הנחתו וליזר דמיונו שאין לו ראייה מן הכוכבים ולא מדברי החכמים רק עשה הנחה כפי דמיונו שאין להם לא שורש ולא עיקר והכל הפך כמו שחשב כאשר יתבאר בעזרת השם, אבל לנו אומרים כי הוא ית' מחדש נסים ונפלאות בעולמו ויכול לחדש נסים ברצונו אף בגרמיים השמימיים, וכן מ"ש שהיה מניע הפסד עולם לאלו השפלים אם יתחדש נסים כאלו בגרמיים השמימיים אין הדבר כך כי כמו שקצבט ומנהגו של עולם הוא מסודר מן הש"י שהיה נובח עליו וצדקותו הפסד שנתן להם הש"י הם קיימים כך ענין הגם הוא מסודר מן הש"י לטעם ומסקיימים הנפלאות שעתה בענין שאינו קצבטי שהוא מסודר מן הש"י כמו שהוא מקיים קצבט שהיה נובחת תמיד שכל דבר ב"ש לו סדר מן הש"י סדור שלו מקיים את הנפלא כמו שהיה מקייים משה מ' ימים בחר סיני בלא אכילה ושחיה כמו שאר בני אדם שהם מקיימים על ידי אכילה ושחיה כי משה רבינו ע"ה היה מקיים על ידי הש"י וסדר הנסים של הש"י שעתה חפץ בזה וסדר זה מקיים הנבראים, וכן כאשר היה סדר הש"י שהעמוד השמש נמשך דבר זה אל סדר מסודר מאתו יתצ' .

ובפרק אין מעמימים ויעמוד השמש בחלי השמים כמה הוה הכוח יומא אחר ריב"ל כ"ד שעות אזיל שית וקם רבי אזיל שית וקם שית כולה מלתא כיוס תמים רבי אליעזר אומר אזיל שית וקם י"ב אזיל שית וקם י"ב עמידתו כיוס תמים רבי שמואל בר נחמני אומר ארבעים ותמינא אזיל שית יקם י"ב אזיל שית וקם כ"ד שעת' ולא אן לבא כיוס תמים מכלל דמתיקרא לאו כיוס תמים הוה אב"א בחוספה פליגי ריב"ל אומר כ"ד חזיל שית וקם י"ב אזיל ושית וקם י"ב עמידתו כיוס תמים רבי אליעזר אומר שלשים ושש אזיל שית וקם י"ב אזיל שית וקם עשרים וארבע ולא אן לבא כיוס תמים רבי שמואל בר נחמני אומר ארבעים ותמינא אזיל שית וקם עשרים וארבע אזיל שית וקם עשרים וארבעה (ולא אן לבא כיוס תמים) מקים עמידתו לביאחו מה ביאחו כיוס תמים אף עמידתו כיוס תמים ע"כ, ביארו חכמי תלמוד דבר נפלא שהיה הנס הזה על עמידה השמש מסודר מן הש"י בסדר הראוי וזה שהיה עמידת השמש בחלמץ השמים דווקא וזה כי הנועה אחת לשמש עד שם כי עד שם השמש מוספת לעלות ומן חלמץ השמים התחיל לרדת והגה לשמש קלמ תכלית הנועה בחלמץ השמים ושם היא בין הגבולין כאלו יציג לה תכלית הנועה, ואך כי בודאי הנועה השמש מדובקת מכל מקום מלד האופק עד חלי השמים השמש עולה ומתחיל השמש לרדת ומפני כך חלמץ השמים מקום שהוא רצוי לעמוד שם שם שעות שהרי כל הנועה השמש בגלגלה שהולכת בחלי יום מן הזריחה עד חלמץ השמים ואז התחיל לרדת וכאלו כל חלי יום שהולכת מזריחת השמש עד חלמץ השמים נחשבת עומדת בחלי השמים מאחר

הקדמה שניה

כי היה הענין הזה מסודר לפי הענין הראוי עד שיהיה הנס מסודר לגמרי ומשני שהנס הזה היה מסודר ים קיום לנמלאים כמדור הזה שהיה שלא על פי הכנס, ואולי אם יאמר שהגלגל הוא כדורי ולא שייך בעצם הגלגל התחלה וסוף כמו שהוא בכל דבר שהוא כדורי, והאף אמנם כך הוא מכל מקום הרי ידוע שכל כוכב פעולתו משתנה בחלוף המקומות בזריחתו ובשקיעתו וכאשר הוא באמצע השמים וידוע דבר זה מאוד, ואם יאמר שזה מלך האדם שאינו השמש זורחת או שוקעת אבל מלך האדם הגלגל חיון זו זריחה או שקיעה גם כן כך אני אומר כיון שאל האדם השמש בגלגלה יש לו זריחה או שקיעה ואמצע השמים יבאו אליו הדברים אשר התבאר, ודבר זה ופירושו זה מכריע אשר נפרש כי לא היה העמידה רק ליהושע ועמו וכן לבני אדם אשר היו באופק ההוא ולאחר בני אדם היה תנועת השמש כדרכה וזה יותר הפלא ופלא כי ליהושע ועמו באופק ההוא היה עומדת ולאחר בני אדם באופק אחר הולכת ולא שהיתה נראה עומדת אלא עמידה גמורה שהרי על פי דברי חכמים היה העמידה באמצע השמים או בשקיעתה וזה לא היה רק ליהושע ועמו כי השקיעה תשתנה לפי חלוף אופקיהם כאשר ידוע, ומאחר כי היה ראוי שיקבל השמש עמידה במקום השקיעה ולא היה השקיעה אלא ליהושע ועמו מוכח מזה שלא היה זה רק לאדם אחד שנחשב להם שקיעה לא בכל העולם, ואמנם אם נאמר אחר שהיה אמצע השמים ליהושע ועמו והיה שם עמידה היה הנס נראה בכל מקום וזה כדי שיהיו נפלאותיו נודעים בכל עולם וכן משמע במדרש על פסוק וזרעו יהיה מלא הגוים שהיה הנס נראה בכל העולם גם זה יכון והיתה השמש שלא צבעה לכל העולם וכוונתו שלא היה זה סבבי רק על ידי נס לא יאמר שנשתנה צבע השמים כיון שהיה שלא צבע, וכן מה שזכר עוד כי איך יתכן שיהיה שני בגרמיים השמימיים הנה הניח הגחום שהתחלס אינם כך וכנה הרה עמל וילך שקר כי איך יושפע מן הגלגלים השמימיים שכל, דבר זה אי אפשר ללייר זהו אופן, אבל רז"ל צעני החמת אומרים שהך אדם כי מפני כך היה יהושע מעמיד השמש מפני שהשמש היא גשמיית יהושע שהיה לו החזרה השכלית היה אפשר לו להשגול עליה, וזה אמרם במדרש תנוחמת אחר לו השמש כלום קטן אומר לגדול הימנו דום אני נבראתי ברביעי ואחש נבראת בששי ואחש אומר אלי דום, אחר לה יהושע בן מורין קטן שיש לו עבד זקן אינו אומר לו שתוף לא קנה אברהם אבינו השמים וכל מה שכתוב שנאמר ברוך אברהם לאל עליון קונה שמים וארץ ולא זו בלבד אלא שמתחיות כעבד לפני יוסף שנאמר והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחווים לי עד כאן. ובבראשית רבה אחר רבי יצחק אחר לו עבדא בישא זניחא כספא דאבא אחש שנאמר והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחווים לי ע"כ, כנה באלו

מאחר שבכל זה הזמן תנועתה לשם וכן מן אמצע השמים עד שהיה שוקעת הולכת שם שעות וכל אלו שם שעות עד השקיעה היו עומדת בשקיעה שהי היום היא מתנועת אל השקיעה ולשם היא דביקה, וידוע כי כל מתנועת אל דבר מזורף אל אותו דבר שהוא מתנועת אליו ולפיכך מאחר שהשמש היא מתנועת אל אמצע השמים שם שעות ומן אמצע השמים עד השקיעה מתנועת שם שעות לכך היה מליפת ומדובקת לשם בכל אלו שם שעות כאלו היתה שם מחמת הירוף ההוא, ולכך כאשר הגיעה השמש אל אמצע השמים וכן אל השקיעה עמדה שם שעות כי אמצע השמים וכן השקיעה השמש מדובקת לשם שם שעות, אמנם רבי אליעזר סובר כי בשקיעה עמדה שנים עשר שעות וזה מפני כי נחשב התחלת תנועתה אל השקיעה מן הזריחה לא מן אמצע השמים רק משעה שהשמש מתחלת לזרוח עד השקיעה חמיד היא מתנועת אל מבואה ולכך תמשך אל השקיעה שנים עשר שעות ולכך היה ההמשך שעמדה שם שנים עשר שעות, ורבי שמואל בר נחמני סובר כי ראוי שהיה העמידה באמצע השמים שנים עשר שעות לפי שהשמש היא מתנועת מן המקום שהוא בגלגלה בחלית המטה ומאז השמש בגלגלה מתחלת לעלות חמיד עד גובה השמים לכך התנועה אל אמצע השמים שנים עשר שעות ולפיכך עמדה השמש שם שנים עשר שעות, ובשקיעתה ארבע ועשרים שעות כי מיד שתקעת השמש חזרה לשור ולחזור אל פקום מבואה לכך היה שם עמידה שמש ארבע ועשרים שעות לפי שכל אשר שקעה השמש נגמר היום ויום אחר תחיל ומתחלת השמש בתנועה לחזור ולפוז אל מבואה ודבר זה ידוע למדין, ולישנה דבחוסיפא פליגי לרבי"ל היתה כל עמידה ועמידה שנים עשר מפני שתמשך השמש בגלגלה עד אמצע השמים שנים עשר שעות דהיינו ממקום שהשמש הוא נכחלת המטה עד שתיגע ברוב ריקע כי מן חלית שפלתה היא מתנועת עד רום הרקיע ולכך היה שם עמידה השמש שנים עשר שעות וכך תמשך השקיעה שנים עשר שעה שכן הריחה עד שקיעה, ולמאן דאמר שלשים ושש סובר כי חלית המטה שיש לשמש בגלגלה שהוא בחני הלינה עד דום גלגלה שנים עשר שעות אבל בשקיעה ראוי לעמוד שנים וארבע כי מן השקיעה מיד חזרה לשור בגלגלה עד שחשוב שנית אל בית מבואה לכך במקום שקיעתה נמשך עשרים וארבע שעות, ולמאן דאמר ארבעים ושמונה סובר כי שני התקומות מן הגלגל דהיינו אמצע השמים וכן השקיעה, האחד כמו שהני כמו שזכר אומר חמיד שקעה השמש חזרה לשור בגלגלה עד שחבא לבית מבואה שניה ולכך עמדה במקום עשרים עשרים וארבע שעות, וכך כאשר תחיל לשור מן אמצע השמים עד חזרה הפעם שנים עשרים וארבע שעות ולפיכך עמדה באמצע השמים עשרים וארבע שעות ובשקיעתה עשרים וארבע שעות, כלל הדבר רז"ל פירשו בזה

ספק שהיה זה שלא נבצע ומצד הפעם לא היה נחמץ
 שאם היה נחמץ נבצע א"כ כבר היה נפסד המצב
 ושב נחמץ ואין עליו שם מצב עוד וכמו כן היה
 יכול לעשות מצב אלהים מנחה אחר, אלא שאני
 אומר שהיה נחמץ דוקא בצד שאינו נבצע אבל לא
 בצד הפעם, וכך אפשר הוא ויכול להיות כי יהושע
 היה עולה בשולם המצודה והיה מושל על השמש
 ולומר לה דום ונתלבשה השמש בזירה זאת שאינה
 נבצעת כאשר נזר עליה, והנה ניזר מליאת השמש
 אל יהושע כאשר ראו וכן הוא אליו במוסק שהוא
 ובבאר חופקים נבצע גמור כי אין ספק שיש
 לשמש הכנה לעמידה כמו שהבאר למעלה ונאחזה
 בכנה קבלה השמש עמידה ע"י נח, והנהגה
 הפעמית היה נמלא לכל העולם שהם מוכנים
 לדבר הכבד ודבר זה ראו להבין, ואל יקשה לך
 הא"ך דבר זה איפשר לנייר שאם נאמר שצמדה
 השמש ליהושע בצדד ולכל העולם הלכה הנה שפכה
 לעולם מן האופק וליהושע הייתה השמש על האופק
 ודבר זה איך איפשר, דבר זה לא יקשה למי שמבין
 דברי חכמים ז"ל כי זה היה ליהושע צנין נסוי
 מצד המדרגה הכלית נבצעת שאין דבר זה ענין
 ושייכות אל הפעם והיה לה עמידה על האופק מצד
 הכלית נבצעת והשקיעה מצד ההגה הפעם והנסיח
 אין לדבר צדק ולעמוד עליהם מצד הכבד כי הם
 נסים ויולאים מנצח של עולם, והנה החכמים
 המדברים מצד הפעם הוא דבר הנאי כי כלל
 הדברים כי מעשה נסים הוא ואין לעמוד עליהם
 מצד הפעם, וכן הנם שנפשה לחוקים לריך עיון
 בזה אם היה הנם לכל העולם או היה הנם לחוקים
 דוקא שאליהם שב השמש לחומר יי מעלות ולכל
 העולם הולכת כסדר, וא"כ איך אפשר שהיה
 השמש הולך לחומר ולפניהם בזמן אחד ויתקבלו בזה
 ב' הפכים, הנה ג"כ מבואר הוא ממה שאמרנו כי
 אפשר ויכול להיות השמש שחשוב לחורנית דרך
 מוסת ונס, כי המוסת והנס אינו ענין א"י עם
 הפעם לגמרי והם שני דברים מצד שני מדרגות
 ומלא לחוקים בדרך הנם הפועלת לחורנית ובדרך
 מנוגה של עולם שהיה הנם הולכת כסדר, והרי אמרנו
 במכת מלרים שהיה דבר והפכו בענין אחד אמרנו
 רבותינו ז"ל נבטיה עברה מליאת מים והיה הישראל
 ומלרי שמים ביחד היה הישראל שומה מים ומלרי
 דם נמלא שהיו המים נבטיים לישראל וכלתי
 נבטיים למלרים, וכן מכת חושך אמרו שהיה חושך
 למלרים והישראל כאשר היה נכנס למקום החושך
 הכוח היה לו מור היו בני דברים בצדד האור
 והחושך כי אין ספק שלא הוכו מלרים במלרים
 שלא ידלו האור שזה אינו רק החושך היה באור
 למלרים ולישראל לא היה חושך שני הפכים
 בנושא אחד הוא האור וזה מורה יוסר על כח
 ויכולת הפועל שאין לריך לדעת הנם רק לתי פלריך
 למדע לו קום ולמי שאין לריך לו הנם נאמר נבטיה
 כי למעשה נסים ית שני הפכים נבטיה אחד האחד
 נבטי

ז"ל במדרש מפני שהשמש היא צמלה חומר ולכך
 קרא השמש עבד כאשר נחבאר פעמים הרבה מאוד
 כי החומר הוא עבד וכך נקרא גם כן הפעם חומר
 כדכתיב שבו לכם עם כח החומר עם הדומה לחומר
 ואין בן חורין רק השכל ולפיכך אומר שהוא עבד כי
 לאברהם שהיה כולו שכל ולא היה מי שהיה לו מעלת
 השכל כמו שהיה לאברהם שבשכל כך אמרו קיים
 אברהם אביו מחמתו אשילו עירובי תבטלין והדעת
 נוסף כך שהוא היה מחלה שהכיר האמת שקודם לכן
 היו נופים אחר הדמיון ומאז הכירו בוראם ועמדו
 על השכל ולפיכך הכריבו על כל העולם וכמו שיתבאר
 בחריכות אלא ויכריבו על החומר עיין עם, ומפני
 כך כל העולם החזיר נתן לו הש"ו והשמש והירח
 בכלל גם כן, וידוע כי החמרי הוא משועבד לשכלי
 ומושל עליו ולכן היה מושל יהושע על השמש והירח,
 ואל השגיח דבריו העילוסופים שאמרו כי השמש
 והירח חיים משיינים שכל דבר זה הבאי, וכן מה
 שהשמש שהחמה לפני יוסף היה זה גם כן מפני כי
 יוסף היה ממלחו וכלל מן עמיתים הננופים וכמו
 שיתבאר פעמים הרבה לקמן שבשכל כך אמרו שבשכל
 פלמוה יוסף נבקע הים כמו שיתבאר לקמן בעזרת
 ה', כלל הדבר שיש לזרם הזדק מבלה יוסר מן
 השמש כי נשחתו נבדלה מן החומר ואילו השמש
 עיקר מעלת השמש נשמים שהיא עלם נשמי ובשכל
 שכל מחלה נשמים היא משועבדת לשכל ולפיכך לא
 היה רחוק אלא דו"ל שחיה עמיתים השמש לזדקיים
 כמו אלו כי דבר זה גורם שהחומר משועבד לשכל
 ולנבדל, הנה התבאר לך עמידת השמש ליהושע
 בענין אמת שהדברים הם כמשמעו לגמרי, אמנם
 לריך עיון אם נעשה נח זה לכל העולם או לא נעשה
 נח זה רק במוסק שהוא כי יי לומר כי ליהושע
 ולישראל במוסק הוא היה עמידת השמש ולכל
 העולם לא עמדה השמש וזה יוסר פלא מורה על
 גבורת כחם יסג' ונפלאותיו, ואם יאמר איך יתכן
 דבר זה ניזיר כי חלק השמש והעמוד נבצעת אחת
 שחיו נבטיה כמו שכתב הרלב"ג שהם שני הפכים
 נבטיה אחד ולא יתקבלו יחד, כבר אמרנו שדבריו
 לא ידקו בזה כי אפשר ויכול להיות שהם השמש
 מצד עמידת הננוג ומהיה עמידה לם מצד הנם, שיכול
 להיות לדבר אחד שני דברים הפכים מצד שני
 בחימה והפעם דבר מיוחד ושלא נבצע דבר מיוחד,
 כי אין ספק כי מעלת הנם הכלית נבצעת הוא יוסר
 במעלה ובמדרגה מן הפעם ומפני שהם שני
 מדרגות מתחלפות הנה הייתה הפעם נבטי בחימות
 כפי הלוח המדרגות חלק מצד הפעם והצמוד בצד
 הכלית נבטי כי נשם שראוי שחלק מצד הפעם כך
 ית בחימה נבטיה שבחלמה השמים ית לה עמידה
 כמו שהתבאר והוא בחימה נבטיה ואין זה נבטי ולכן
 היה לה עמידה במדרגה הכלית נבטיה, ויהושע
 ועמו שהיו לריכים אל הנם הכלית נבטיה הייתה
 פועלת ואפשר שהעולם אשר אין לריכים לגם היה
 לנס מנחה הפעמי, וכן כאשר היה המסע נחמץ אין

הקדמה שניה

קראתי יה עניי במרחב יה והוא דבר פלא למבין ולא יהיה לך פסק כי כל הנסים אשר היו לדבר היו בשביל הכנה שהיה קצת הכנה נמצאת כמו שאמרנו וכאשר היה המקום קדש מיוחד ציחק למעלה הנבדלת כאשר היו משתחווים אז הגיעו אל המעלה הנבדלת והם הלחצה נמצא כי אין צרות רק בגשם ואיך לא יהיה נמצא הרחבה מאחר שהגיעו המעלה הנבדלת שהיא רחבה, והנה יבאר לך קצת לקמן אלל אל ארץ מוצה ורחבה, כלל המלא כי אפשר הוא בודאי כי יוכל להיות נמצא דבר אחד בשמי פנים לאחד טבעי ולאחד בלתי טבעי כמו שהיה אפשר שיהיו המים דם למזרים וטבעי לישראל והיה מושך למזרים ואור לישראל ולא הוכו המזרים בטמורים רק בארץ שמי הפכים כי הכלתי טבעי אינו חמידי אך הוא לפי שעה ומאחר שהוא לפי שעה אפשר שהוא גם כן למלא זה שהוא נרדף לאותו דבר ויש לו רחבה לזה ומלא לו דרך גם בלתי טבעי ולא לשאר הנמצאים, ואמנם קשה הוא להשיג על האדם שאיך תשוב בגלגלה לפי מנהגה ועל דרך מופת תשוב אחרינית כי זהו לפי שהאדם הוא טבעי אינו משיג רק הטבעי ולפיכך נעלם ממנו הדבר הכלתי טבעי לכך אין ראיה מן דעת האדם ולפיכך כל הנסים נמנעים לפי הטבע אבל לפי עולם הנבדל שהוא למעלה מן הטבע הם אפשרים, וכמו שהטבע נובע על עינו המיוחד טבעי כך מהג הכהנה הכלתי טבעית על עינה אשר ראוי, ולפיכך כאשר החיה אליהו בן הנרמיה ואלישע בן השומעית בודאי דבר זה נמנע אל הטבע ולא היה נמנע אל פעל ה' כי הנביאים ע"י שהו דבקים בעולם הנבדל היו פותחים שג"ה הנוגע הוא עולם הטבע אשר נעלם בעלי הגשם והם פתחו שערים הכתובים ומכאן אל עולם הנבדל והציאו מן העולם הנבדל דבר שלא יתכן לפי הטבע. פלא הדבר פעל הנסים הוא יריאה מן עולם הטבע למדע הדבר שאינו טבעי ואיך נעלה על דעתו להביא ראיה מן הדברים הטבעיים אל ענין הנסים והנפלאות שאינן טבעיים כי הדברים הכלתי טבעיים הם נבראים מן הכורה כמו שנבראים הדברים הטבעיים ונמצא כי יושפעו הכורות ההמריזות כאשר האחר מוכן לקבל וכך יושפעו שלא בהכרח חמריה מן השם ית' לפי סדר התמחו כמו שהלחמה צוה למעלה והאנכר לך דברים נפלאים כאשר תבין, ודי בדברים אלו לדבר מענין הנסים הנעלמים והוא ית' יאר עיניו ג' **הקדמה ג' לך ה'.** המדולה והגבורה והתפארת והנח וההוד וגו' בפרק הראשון אמריקן עם דרי מילא דרש להאי קרא, לך ה' הבדולה זו מעשה בראשית וכן הוא אומר עושה גדולות עד ארץ חקר והתגברו זו היא יריאת מזרים וכן הוא אומר וירא ישראל את ה' הבדולה והתפארת זו חמה ולבנה שעתידו ליהוה והנח הוא מלחה של רשעה וכן הוא אומר וזו נחמה על בנדי וההוד זו מלחמות נתי ארעון שנאמר על כן יאמר

טבעי והשני בלתי טבעי, ומפני שהמזרם המקבילים ראויים לקבל החושך וישראל הוא כאלו שני הפכים מולד המקבילים, וגם המים יש להם הכנה מה להיותם דם וזה מולד שכל מים יש בהם הרחבה ואינם פשוטים לגמרי ולפיכך היו המים דם למזרים בדרך גם שלא בטבע שקבלו המים אורח דם ע"י ההכנה שהיא אף על פי שאינה הכנה גמורה היו נעשים לדם שלא בטבע ולישראל היו המים נשארים בדרכס, ויותר מזה אמרו רבותינו ז"ל על ארץ בני ברהמים וטבעים עליה מרוחת וכאלו אין יושבים עליה, וזה והנה לפי בעלי הטבעיים הדבר הזה מן הנמנעות הכנס גשם בגשם איך תרווח הארץ בהיותם יושבים עליה ויכנס גשם בגשם כאשר אין יושבים עליה, אבל על דעת בעלי החורה הכל הוא אמת וכוון שודאי לפי הטבע חי אפשר אבל לפי הדבר שלא בטבע נמצא כי הטבעי דבר טבעי עמו הוא לפי טבעי והדבר שאינו טבעי ע"ן ככני עמנו, כלל הדבר מטי שנעלם מהם ענין הנסים שאינם טבעיים הוקשה להם דברים הללו והיה רחוק להם להשיג, אבל לאיש החכם בדברים אלו ימצא שהכל נגנה על מדני החכמה ועמודי התבונה והבין את הדברים מאוד, והנה הם בעצמם אומרים שכל דבר אשר לא טוכל לדעת סבחו לא נוכל לדבר במהותו והמהות נעלם ממנו כי על ידי הסבות אפשר לעמוד על המהות והם יוכלו לדעת בראיה עיני נעשה המה נחש ובהרף עין יחזור להיות כבראשונה, ואם יאמר שגוף המה נעשה נחש נאמר אל"כ למה נעשה זה במטה דווקא ולא בדבר אחר, כלל הדבר שנעלם מהם סבה ענין הנסים בראיה עיני הם ולפיכך לא היה להם לדבר מהות הנסים אבל ד"ל בלתי האמת ידעו שקבלתם ענין הנסים והנפלאות ולפיכך הניחו הנסים כמו שם וכל הנסים מדרכיהם הוא נוסה מדרכי החיים :

אחרון פשרה נסים נעשו לאבותינו בנית המקדש ואחד מהם עומדים לפוסים ונשתחווים רווחים, הנה גם דבר זה הוא נמנע נפילוסופים שהוא הכנס גשם בטבע לפי שעה כי מה שהשתחוו רווחים לפי שעה שנבדל המקום ולא הייתה העזרה גדולה מזה שהיתה קודם, אמנם לפי דברי חכמי אמת אין זה יריאה מן הטבע כי דבר שהוא דרך כח ודרך פלא אינו טבעי ואינו משתקף עם הטבע כלל עד שיהי קשה אבל הוא דבר בלתי טבעי, ולפיכך כאשר היו משתחווים היו בריות כי היה זה ע"י עולם הנבדל שחש הנסים בלתי אל העולם ושם הוא הכל מרווח כאלו יאמו מעולם להיות עומדים בעולם שאינו טבעי אשר לא ישתקף עם הטבעי ולא יתקן הכלתי טבעי את הטבעי וכאשר המקום נבדלו לשאר הנשים אך אל המשחווים היה בריחה, ויש המו מופלג במה שהיה דווקא השתחוויםם בהרמזה כי ההשתחווים הוא לשם יד וצוה תבין מה שנאמר בפרק משנה סוכה ליה אלו משתחווים וליה אלו מודים והם זה מתחייב בלך דכתיב מן המזר

הנבדלים הם גדולתו של הקדוש ב"ה שבראש כמו שקנו לתה גדולה ליוצר בראשית, וכן אמרו זה הלשון בכמה מקומות להגיד גדולתו של מלך מלכי המינים שהלך טובע כמה מפעוה בחוסי אחד וכולם הם דומות זו לזו אבל הקדוש ב"ה זכו, וכנגד הפעל שמתיהם אל זד מערב זכר הגבורה שבו שהיית העולם מן המורה שמשם עולם כך הפסד העולם מתיחס אל המערב ששם השמש שוקע, והמרו זה יליח מלרים שהמריב הנמלאים שכמו שצמעה בראשית בראש צעור מלמרות כך הפסידו יחיסם כפילאו ממלרים צעור מכוח וכמו שיחבאר לקמן בעז"ה, ודבר זה נקרה גבורה לפי שהיה זא נגד מלרים להחגבר פליהם בנחו הגדול ובזרועו הגבוה, והתפארת זו חמה ולבנה שעמדו ליהושע אחר שזכר הפעלים המתיחסים אל שני זדדים מורה ומערב זכר הפעל שהוא מתיחס אל המלעי שהוא ממוצע בין הנדדים לעולם, ואמר והתפארת זו חמה ולבנה וכו' כבר אמרו לך למעלה כי המלעי מתיחס אל מעלה קדושה אליה וכאשר עמדו החמה והלבנה שאלו שני זדדים הם המושלים והעמידה להם היה על ידי מלגה נבדלת אליהם שאין עושל זכר חמה ולבנה כי אם הנבדל וכמו שהחבאר למעלה באר היעב ואין להאריך כאן, ונקרא זה התפארת כי כל נבדל הוא מפואר לפי שמולק ממנו עכירות הגשמי שהנבדל נקרא אור שאין בו עכירות, והנלח הוא מפלחה של רשעה כי מה שזכר הכתוב והנלח זהו הפעל המתיחס אל זד דרום שנקרא דרום על שם התרוממות ושם השמש צדוקה וזד דרום נקרא ימין ומשם כח ותוקף הימין לנלח המתנגד ואין מתנגד למלכות שמים רק הרשעה שהיא חקיפה כמבואר, כתוב והוא ית' מנלח אוחס ולכן תפול נפילה שאין אחריה תקומה וזהו שאמרו זו מפלחה של רשעה כי תהיה מנוחת מן נלוה של הש"י שהוא נלחי ולכן מפלחה נלחי, וכנגד הפעל שהוא מתיחס אל זד לפון זכר ההוד ואמר זו מלחמת נחלי ארנון כבר אמרו לך כי זה הזד מתיחס לזכר שהוא לכוון ועולם ומשם מעשים הנסתרים צעלם ואין האדם יודע וזהו שאמר זה מלחמות נהלי ארנון שהיו אמוריים נסתרים צהרים ואמרו כשיעברו ישראל בין ההרים נלח מן המטרות והנרוג אוחס והשם ית' היה עושה להם כמו שמבואר בדברי חכמים וכל זה פעל הש"י וישראל לא ידעו עד שאמר הש"י מי מודיע לזני מה שעשיתי להם עד שהעלה הגחל דם הרנוים וזרועותיהם כציבות מהנה ישראל והם ראו ואמרו שירה, ודבר זה שעושה השם מלני אשר ידע האדם על זה אל הש"י רב הודיה ושבת מי שעושה טוב ללחך והמקבל לא ידע ולפיכך נקרא דבר זה הוד ושבת אל הש"י, ואמר שזכר הנדדים זכר המעלה והמטה שכולם הנמלאים ענלם שאין הנמלאים רק במטה ובמעלה והם מולדות השמים והארץ וכאשר צא היסרל צחוק ובחיקפו שהיה לו כדכתיב ותשע מאות רכב ברזל היה לו והוא

יחיד בספר מלחמות ה' וגו' כי כל נשמים וצארץ זו מלחמת היסרל שנלחמ מן השמים נלחמו הכוכבים לך ה' הממלכה זו מלחמת עמלק שנלח כי יד על כס יה וגו'. והתנשע זו מלחמת נוג מגוב שנלח' הגני אליך נשיא ראש משך ותובל לכל לראש חמר רב חינו אליך' ריש גבורתה מן שמים מוקמין ליה צתהניתח הנל שמייה דר' עקיבא לך ה' הגדולה זו קריעה ים סוף והגבורה זו מכת בכורות והתפארת זו מן הורה והנלח זו ירושלים וההוד זו בית המקדש שיבנה צמורה צמינו ע"כ. וראוי לתמוה לפי המדרש הזה שזכר הכתוב אלו זדדים דווקא וביאור עיין זה מה שהזכיר זדדים אלו לפי שזא לומר כי השם ית' אליו הכל וכל חלופי המליחות וחלופי הכחות הכל שלו ומס'. כי החלופים הם החלקים הנמנגדים זה לזה והמתחלקים זו מה, והזדדים הימנגדים זה לזה והמתחלקים זה מזה ברהשויה הם ששה לזדי העולם ששם ארבע רוחות ומעלה ומטה ששם מחילכים ומחולקים שכל זד נגד השני ועוד הצבינו הוא המלעי המתנגד אל כלם ולאילו השכעה מתיחסים עיניים מתחלפים כפי מה שראוי להם, כי המורה יתיחס לו הצריחה לפי שמן המורה מתחדש העולם בכל יום כשעולה השמש מן המורה וכמו שקנו המאיר ללחך ולדרים עליה ובטובו מחדש בכל יום חמיד מעשה בראשית ואל המערב הוא זד שכנגדו ששם שוקע האור מתיחס הפסד הנמלאים ואל הדרום שזה הזד נקרא ימין בכל מקום ושם השמש ברומה ובחוקפה לך מתיחס לשם הכח הגדול וזד לכוון הפך זה כמו שיקרא זד דרום ששם השמש זר ברומה על עולם כך יקרא זד לפון ששם השמש צפונה ואינה נלחית כלל ולשם מתיחסים' הדברי' הלפונים צלחי נגלים ששם ית' פועל בעולם והם מעשה ה' הנסתרים והלפונים, אמנם המעלה והמטה ששמים והארץ אלה הם עיקרי מליחות העולם שהמליחות כולל השמים והארץ וכל אשר בהם וכל המליחות אשר כוללם השמים והארץ הכל הוא אל השם ית', אמנם האצבעי שהוא המלעי ונקרא היכל הקודש הוא יכוון צלמלע לפי שהמלעי נבדל מהכל שהרי אינו גומה לשום זד מן הנדדין ויפני כך המלעי מתיחס חמיד אל הקדושה והמעלה הנבדלת מן הגשמיים כמו שהיה הארץ הקדושה ובית המקדש מכוון צלמלע העולם וזה מפני כי הנדדים משני ששם לזדים יש להם רומק וכל רומק הוא גבר הגשם אשר יש לו רחקים אבל המלעי אין לו רומק כלל רק עומד צלמלע נבדל מן הנדדים ששם רחקים ולפיכך המלעי נבדל מן הגשם אלו הם ששם לזדי העולם עם היכל הקודש הוא המלעי, ולפיכך אמר לך ה' הגדולה זו מעשה בראשית כלו' שכל חלופי העיניים ששם מתיחסים אל לזדים מתחלפים הכל הוא מאחו, וכנגד זד מורה ר"ל מפעל שהוא מתיחס אל זד מורה זכר הגדולה זו מעשה בראשית שמן המורה השמש עולה ומחדש בכל יום מעשה בראשית וכל מעשה בראשית נקרא גדולה שכל

הקדמה שלישית

האחדות של שמו ית' כי כאשר דבר אינו שלם אז
הא חלק ואין כאן אחדות וכן אין הכסף שלם שאין
כאן אחדות המלכות נמצא בעולם והבין דברים אלו
מאוד, וכן גוג מנוג לעמיד ית' בלא להתנשא לומר
שאילו ראוי ההתנשאות והענין הוא ידוע למבינים
מזד שהוא מורעו של יסח שנאמר אלוהי יסח
הגדול ומזד אותו פגולות ירצה להתנשאות ולא עוד
אלא שרואה להתנשאות על הש"י, וזהו חבין שאחיו
השני נקרא גם על שהוא חלקי של השם ית' שממנו
יאלו ישראל והוא גדול ממנו לכך ירצה להתגדל על
השם. ובפ"ק דברכות אמרו למה נסמכה פרשה
אבשלום לפרשה ג'ג ומנוג לומר לך שאת ית' ית'
כלום יש עבד שמורד ברבו תאמר לו כלום יש לך
במורד בבניו אלא הא איתא הא בני איתא ע"כ.
ועל התנשאות זה אומר שהוא ית' עליון על הכל
ויהיה מתנשא עליו ודבר זה ענין נפלא להבין,
במהותא תנא וכו' פירוש ר' עקיבא מפרש המקרא
הזה גדולה קריעת ים סוף כלו' שדבר זה ייתר
ראוי ליחס אל הש"י בזה שעל זה מתייחס אל
השם ית' ייתר לפי שאינו עבדי והיה דבר זה
צריחה גדולה לפי שנעשה מן הים יבשה וקמו שיהיה
בשפת ימי בראשית שאחרי יקונו המים למקום אחד
ותראה היבשה אף כאן נעשה מן הים יבשה ויתר
גדול בזה שלא היה זה בדרך הפעם שאין מטבע
הים להיות יבשה, ולפיכך לך ה' הגדולה זו קריעת
ים סוף, והגבורה זו מכת בכורות שזה נפרס היה
הספד ומיהם בלתי טכסית ודבר זה גבורה להפסיד
את הרעעים, והתפארת זו ענין תורה כמו שהתבאר
למעלה כי התפארת הוא ענין גדול ואינו גשמי
ואין דבר בלתי גשמי רק הטורה, ולפיכך על ידי
הטורה היחה עמידת השם, ואמרו במדרש ספר
משנה תורה הראה יהושע לשמש ואמר לה כשם שלא
דמתיי מזה כך תדום ממני, ונלאור זה כי היה
יהושע גובר על השמש שאינה רק גשמיית והיה גובר
עליה יהושע על ידי הטורה שהכלים לכך אחר
והתפארת זה מתן תורה שדבר אשר אינו גשמי נקרא
תפארת כמו שהתבאר למעלה, ואמר והנחן זו ירושלים
נקרא ירושלים נחן בעבור שהיא נחלה נחיה.
וכן נקרא בית המקדש הוד לפי ששם הודו של
הקב"ה, וכאלו בלא לומר כי מזד גדולתו שהוא ית'
גדול היה קריעת ים סוף שהיה צריחה גמורה
והצריחה היא נקראת גדולה ומזד גבורתו ית' היה
מכת בכורות לדליל, ומזד תפארתו נתן תורה
לישראל, ומזד הנחמות של הש"י נתן ירושלים
הנחמות, ומזד הבוד של הש"י היה בית המקדש
שבו הודו של הש"י, ותפארת ביון לצריחתו וציון לדעת
ר' עילא ראויה שהיה נקרא יצואת מרגים בגבורות
ה'. ויהיה המבור היה שהוא כולל מדר הנמצאים
וחלק לשש פסוקים. הספר הראשון סדר השבת
ונקרא ספר הגדולה. הספר שדכס ר' עילא לך ה'
הגדולה זו מעשה בראשית. והחלק השני סדר
הפסח נקרא ספר הגבורה כמו שהתבאר. והחלק
השלישי

זהו לחן את ישראל בחזקת ובמדרש בן ל' שנה
היה וכבש כל העולם בכחו ולא היה כדך שלא היה
מסיל בכחו ואפי' היה ששעדה כיוון שנתן עליה קולו
לא היתה זזה ממקומו ע"כ, ולכך מן השמים
נלחמו הכוכבים עם סימכר כי זה האיש היה יורא
ממנהג כל עולם ומשדרו כמו שזכרו ולכך היה
כובש כל העולם ולפיכך מדר העולם שהוא מן
הש"י היה נלחם עמו שלא יהיה מתריב מדר המליחות
וזה שאמר מן השמים נלחמו הכוכבים שהכוכבים
שכדר הש"י במשמרותיהם הם ביומר היו נלחמים
עם סימכר, ואחר שהיים כל הנדדים אחר עוד פעם
שני ואמר לך ההמלכה ור"ל שהוא מלך עולם
שים לו הנדדים והחלופים האלו הוא מתנשא עליהם
ג"כ, וענין זה היה יסכר מלך ונשיא של הנמצאים
והקשרים שיש בין הנשיא וציון המלך כי הנשיא העם
תחתיו מזד מעלתו והתנשאות אשר יש לו שלכך
נקרא נשיא מזד המעלה שיש לו והוא מתנשא עליהם,
אבל המלך מושל במם נבדל מן העם ולכך מעלתו
יתר גדולה מן הנשיא אשר מזד מעלתו והתנשאות
שלו בלבד ראוי להיות האדם תחתיו ואינו נבדל מהם
והוא ית' מלך הנמצאים מזד הנמצאים נר כים
למלכות שמים והוא ית' נבדל מהם ומזד שהוא
עליון על כל הוא מתנשא עליה, והתבאר לך כי
מעלה הנשיא שסמני התנשאו על העם הוא מנהיג
העם ומעלת המלך מזד שהוא נבדל מהם הוא
מנהיג אותם, ומפני זה אומר לך ה' הממלכה זהו
מלחמותו עמלק וביאור ענין זה כי תמצא ברע עמו
שהוא עמלק מה שלא תמצא בשאר האומות כי אין
בכל האומות שהם מתנגדים לישראל כמו זרע עמו
שהרי לא יתאחדו יחד ואמרו ז"ל כשהו קם זה
נופל וזה מורה שאין אחדות לזרע עמו עם ישראל
וזה לא תמצא בכל האומות ומפני זה אמרו ז"ל אין
השם שלם ואין הכסף שלם עד שימחה זרעו של
עמו לפי שהשם של הקב"ה הוא אחד דכתיב ושמו
אחד וכן המלכות שלו אחד והאחדות והמלכות הוא
דבר א' כי האחד במם הוא המלך לכך אמרו ז"ל
שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד זה מלכות שמים שלימה
ומפני שכאשר זרעו של עמו בעולם יש הסנגדות
לישראל וכאלו זרעו הוא השמיות שיש בעולם אם
כן לא יתכן שהיה שם כבודו נגלה ונמצא בעולם
בשלימות כי שמו בשלימותו הוא אחד דכתיב ה' אחד
וזמנו אחד, וכל זמן שזרעו של עמלק בעולם אין כאן
אחדות בעולם וכאשר אין אחדות בעולם אין שמו
שהוא אחד נגלה בעולם וכן אין הכסף שלם ור"ל
הכסף הייע המלכות שנקרא כסף שנאמר, רק הכסף
אגדל מתך ור"ל רק המלכות אגדל ור"ל שאין
מלכותו נגלה בעולם בשלימות שהמלכות צריך לאחדות
לכך אינו נמצא בשלימות בעולם עד שימחה שם
המתנגד מן העולם ואז שם כבודו הוא אחד נגלה
בעולמו שהוא אחד גם כן וכן מלכותו הוא אחד
נגלה בשלימות בעולם, והבין מה שאמר שאין השם
שלם ואין הכסף שלם כאלו אומר שאין נגלה בעולם

ונתחיל בסדר הספח לפי שהוא הכת שבת גם כן, שהרי מקומו בקדוש שבת זכר לזיאת מצרים, ולפיכך גם הספר **גְּבוּרֹת ה'** בו יתבאר גבורותיו אשר עשה עם ישראל ואשר הפליל לעשות נגד הקמים, בזרוע עזו השפיל רמים, ועם עני הושיב בגבהי מרומים, ישמחה שמו לעולמים :

סליקא הקרמה שלישיית

השלישי סדר מתן תורה נקרא ספר תפארת ישראל כמו שדרש ר' עקיבא והתפארת זו מתן תורה. והחלק הרביעי הוא סדר תשעה באב והנמשך לזה נקרא ספר נצח והוא חסלת של רשעה שהתריבה את בנינו. והחלק התשיעי סדר סוכות נקרא ספר הדוד כי בו נותנים הודות והלל להקב"ה בלרנפת מינים. והחלק הששי סדר ראש השנה ויום הכפורים ונקרא ספר שמים וארץ.

גבורות פרק א ה'

מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו:

אבל מה שאנו מזווין לספר בליל היציאה נסלחתינו אין זה בשביל להגיד שבחנו רק שאנו מספרים שבחו שלא נהיה כפויי טובה שעשה הקב"ה לנו נסים ונפלאות ואין לנו מודים לו עליהם וכי אין לנו מחויבים לספר מה שהסיע עמנו אף ע"פ שאי אפשר לספר כל העוב שעשה עמנו ואף מקצת נסלחתינו מכל מקום בשביל זה אין לומר שלא לספר מקצת מהן לומר שאין לנו כפויי טובה ואפי' בשביל מקצת טובו שעשה עמנו יש לנו להודות לו והכי מוכח שכל מקום שאין כוונתו לספר שבחנו שאין אסור דהא קאמר השתא הנהו חלת אי לאו דאמרינהו משה וכו' והשאר יוקשה כיון שאסור לספר שבחנו של מקום האל תקשה לך למה אמר משה שבחו של מקום האל הגדול הגבור והגורא והרי אסור לספר שבחנו, אבל משה לא היה כוונתו לספר שבחנו רק היה כוונתו לומר לישראל עיבי יראים מפני השם יתי' כי הוא אל הגדול הגבור וגו' ובשביל אלו השלשה דברים הגדול הגבור והגורא יש להם להיות יראים מפניו כל שכן שיש לו כל השבחים ולפיכך הותר למשה לספר שבחים אלו, ובשביל זה היה מותר לאנשי כנסת לתקן אותם בתפלה שעתה אין נראה שבה לגמור שבחו של הקב"ה אפי' דבתפלה בלא להזכיר שבחו מכל מקום אין נראה לומר שבה לספר כולם כיון דנקט בתפלה לישנא דקרא, והוצרך לומר ג"כ ואחו אנשי כנסת הגדולה ומקנו בתפלה דאם לא כן אף על גב דאמרינהו משה לא היה רשאי לאמנם בשביל שהיה נראה כאלו בלא לספר שבחו של מקום שלא היה נראה שנקט לישנא דקרא רק שהיה בלא לספר שבחו אבל השתא דתקנוש אנשי כנסת הגדולה בתפלה מוכח שאין לנו באים לספר שבחנו של מקום רק להסתכל בתפלה הסבבה לנו מאנשי כנסת הגדולה שתקנו אותה לפי ענין הכתוב שהזכיר משה האל הגדול הגבור והגורא יתברך הוא :

ר"ל כי ספור שבחו של הקב"ה אי אפשר משני פנים, האחד מ"ד שלא נוכל לעמוד על הגבורה בעמלה כמה גדול גבורת מעשיו. והשני מ"ד שהם רב ברבוי אין תכלית להם ולפיכך ספור שבחו אי אפשר מ"ד האליכות ומ"ד הכמות, אם מ"ד האליכות שאי אפשר לעמוד על איכות גבורת מעשיו וגם מ"ד הכמות אי אפשר, וכנגד הראשון אמר מי ימלל גבורות ה' שהלחן בזה מי יוכל לדבר הגבורה ולרדת עד תכלית ולפיכך אמר לשון מלל כי לשון זה בא על דבר הדוש כמו מי מלל לאברהם היניקה בנים שרה, וכנגד רבוי הכמות שהם בלי קץ והכלית אמר ישירע כל החלוח אמר כאן לשון כל תהלתו שרצונו על הכמות :

ובפרק אין עומדין ההוא דמית קמיה דרי חנינא אמר האל הגדול הגבור והגורא האדיר והאמין והעוז והאמתי והיראוי וכי' אמר ליה שייחתינהו לכולהו שבחים דמך השתא הנהו שלשה אי לאו דאמרינהו משה באורייתא ולאנשי כנסת הגדולה תקנינהו בתפלה לא הו אמרינן להו ואת אמרת וחזנת כולי האי משל למה הדבר דומה למך בשר ודם שהיה לו חלף אלפי אלפים דינרי זהב והיו מקלסין אותו בשל כסף וכי' ע"כ. ופי' הרמב"ם ז"ל כי אין לספר שבחו מ"ד האליכות שאין לעמוד על שבחו עד היכן מגיע השבח שהוא שמשפר וגם מ"ד הכמות ג"כ שאין לגמור שבחו מ"ד הרבוי שבחנו הם בלי תכלית וקץ ולפיכך אמר שהוא משל וכי' כי אם מקלסין אותו בשל כסף הרי חלוף יש בין הכסף ובין הזהב מ"ד האליכות ומה שיש לו חלף אלפי אלפים דינרי זהב ומשבחים אותו בחלף הרי חלוף זה מ"ד הכמות, ומפני זה יש להאזין אף לנו מזוים לספר נסלחתינו של הקב"ה בליל היציאה ולמה לא נאמר בזה גם כן מי ימלל גבורות ה' וגו', אבל תירון קושיא זאת שודאי כשאל לספר שבחו של מקום בודאי בזה שייך לומר מי ימלל גבורות ה'